

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Факультет психології

«Затверджено»

На засіданні Приймальної комісії
НПУ імені М. П. Драгоманова
Протокол № 3 від «1» березня 2021р.
Голова Приймальної комісії
_____ Андрущенко В. П.

«Рекомендовано»

Вченою радою факультету психології
Протокол № 10 від «29» січня 2021р.
Голова Вченої ради
_____ / _____ Булах І.С.
підпис ПІБ

Програма фахового вступного випробування

З ПСИХОЛОГІЇ

*для громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства,
при вступі на навчання для здобуття ступеня **магістра**
на базі здобутого ступеня бакалавра /
освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста
(перехресна програма; 1,10)*

галузь знань _____ **05 Соціальні та поведінкові науки** _____
(шифр, назва)

спеціальність _____ **053 Психологія** _____
(шифр, назва)

освітньо-професійні програми _Психологія консультування; Соціальна психологія;
Психологія сім'ї та дитинства; Психосоматика та психологія здоров'я;
Політична психологія.Коучинг_
(назва)

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Побудова національної системи освіти України передбачає новий підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців, основним критерієм якої виступає рівень компетентності випускників, раціональне поєднання їх теоретичних знань з умінням застосовувати їх на практиці.

Головним завданням вступного фахового випробування для вступників спеціальності «Психологія» на освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр» є перевірка відповідності рівня підготовки майбутніх фахівців Галузевому стандарту вищої освіти за спеціальністю «Психологія». Державна атестація є свідченням готовності особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» здобула базову вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання завдань професійної діяльності.

Програма фахового випробування покликана перевірити рівень фахової компетентності майбутнього практичного психолога, що відповідає його освітньо-кваліфікаційній характеристиці. Вона сприяє виявленню рівня фундаментальної та спеціальної підготовки майбутнього фахівця ОКР «бакалавр», «спеціаліст».

Сучасна підготовка фахівців з психології як галузі теоретичних досліджень та розробки і впровадження практичних психотехнологій і психотехнік у роботі в системі «людина – людина» ґрунтується на інтеграції навчальних планів та програм, які спрямовані на забезпечення високої ефективності. Досить актуальним виступає дотримання співвідношення в процесі підготовки майбутніх психологів теоретичного компоненту, що проявляється у формуванні знань, умінь та навичок та практичного, який є досить складним у визначенні його структурного наповнення. Практична підготовка вимагає сформованості не тільки вмінь та навичок у співвідношенні з отриманими теоретичними знаннями, але й сформованості особистісних якостей (професійного мислення, професійної самосвідомості, професійної компетентності та ін.) та наявності професійних здібностей до впровадження практичної діяльності психолога.

Отримання магістерського ступеня з психології вимагає від абітурієнта знань з таких основних дисциплін як «Загальна психологія», «Вікова та педагогічна психологія», «Соціальна психологія», «Психодіагностика», «Основи психоконсультації та психокорекції» та «Основи психотерапії». Попередні кваліфікаційні рівні, зокрема «Бакалавр», мають чітко визначену систему сформованості теоретичних знань та практично зорієнтованих вмінь і навичок з означених курсів, які є основними і фундаментальними у підготовці фахівців в усіх вищих навчальних закладах України.

Об'єктом оцінювання мають бути структурні компоненти навчальної діяльності, а саме:

- змістовий компонент – знання про об'єкт вивчення (уявлення, поняття, явища тощо, в т.ч. про правила, засоби його перетворення, вимоги до результату; складові та послідовність виконання завдання як одиниці навчальної діяльності і т.д.). Обсяг знань визначений навчальними програмами, державними стандартами;
- операційно-організаційний компонент – дії, способи дій (вміння, навички).

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ АБІТУРІЄНТА НА ВСТУПНОМУ ФАХОВОМУ ВИПРОБУВАННІ

За шкалою університету	Визначення	Характеристика відповідей абітурієнта	
		на питання теоретичного змісту	на питання практичного змісту

0-99 бали	Низький	виставляється у разі уривчастості відповідей на запитання або відсутності відповідей на всі тестові завдання співбесіди. Абітурієнт демонструє суто поверхове та формальне знайомство з науковою літературою, знання класичних та сучасних теорій є досить уривчастим. Логіка викладання відповідей і послідовність відсутня. Абітурієнт допускає значні помилки при використанні наукової термінології.	у абітурієнта недостатньо розвинуті логічні та аналітичні уміння, уміння узагальнення.
100-139 балів	Задовільний	виставляється при неповній відповіді на зазначені питання. Абітурієнт демонструє фрагментарність і формальність у відповідях. Знання класичних та сучасних теорій є уривчастим, недостатній рівень логіки й послідовності у відповідях. Абітурієнт допускає 2-3 помилки при використанні наукової термінології.	абітурієнт проаналізував причини виникнення ситуації, однак не зміг чітко сформулювати методи її вирішення.
140-169 балів	Достатній	виставляється при достатньому рівні обізнаності абітурієнта при відповіді на всі тестові питання. Абітурієнт демонструє розуміння матеріалу, знайомство з основною науковою літературою. В цілому, абітурієнт демонструє знання основного матеріалу питань. Абітурієнт допускає 1-2 незначні помилки при використанні наукової термінології.	питання розгорнуто в цілому правильно, але наявні окремі неточності у визначенні методів розв'язання проблемної ситуації.
170-200 балів	Високий	виставляється при наявності повної, змістової відповіді на всі тестові питання, представлені у варіанті. Абітурієнт демонструє знання матеріалу, його розуміння, логічно викладає відповіді на запитання. При відповіді демонструє знання класичних та сучасних психологічних теорій, знайомство з літературою з означених питань, а саме місце визначення в питанні поняття у системі психологічних знань. Абітурієнт не допускає жодної помилки у використанні наукової термінології.	завдання вирішено правильно, відповідь розгорнута. Абітурієнт показав розвинуті уміння аналізувати, обґрунтовувати, узагальнювати

Якщо абітурієнт під час вступного випробування з конкурсного предмету набрав від 0-99 балів, то дана кількість балів вважається не достатньою для допуску в участі у конкурсному відборі до НПУ імені М. П. Драгоманова.

Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів предметної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань абітурієнта виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей абітурієнтів. Бали (оцінки) вступного фахового випробування виголошуються головою предметної комісії усім абітурієнтам, хто приймав участь у випробуванні після закінчення іспиту.

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

3.1. Загальна психологія. Психологія особистості

Тема 1. Поняття про психіку. Предмет психології як науки.

Проблема природи психіки у психології. Детермінація психічного. Вчення про рефлекс. Внутрішнє та зовнішнє як психологічна проблема. Суб'єктивний та об'єктивний аспекти психічного. Сучасна система галузей психології. Проблема взаємозв'язку теоретичної та практичної психології.

Тема 2. Методи психології

Науковий метод: сутність, структура, застосування. Принципи побудови психологічного дослідження. Основні методологічні принципи психологічної науки. Система методів психологічної науки і практики. Теоретичні методи психологічного дослідження. Емпіричні методи психологічного дослідження. Експеримент. Спостереження.

Тема 3. Психічні явища: класифікація та систематизація

Засади класифікації психічних явищ. Психічні процеси. Психічні стани. Психічні властивості. Взаємозв'язок психічних процесів, станів та властивостей. Пізнавальна сфера психіки. Емоційно-вольова сфера психіки. Проблема взаємозв'язку пізнавальної та емоційної сфери психіки.

Тема 4. Психічні процеси

Пізнавальні психічні процеси: система, функції, властивості. Відчуття. Види відчуттів. Фізіологічні механізми відчуттів. Сприймання. Закономірності побудови перцептивного образу. Властивості сприймання. Теорії сприймання. Увага. Види уваги. Властивості уваги. Теорії уваги. Пам'ять. Види пам'яті. Процеси пам'яті. Теорії пам'яті. Явище ремінісценції. Мислення. Види мислення. Психологічні закономірності мислення. Теорії мислення. Мовлення. Види мовлення. Функції мовлення. Взаємозв'язок мовлення та мислення. Уява. Види уяви. Теорії уяви. Емоційні та вольові психічні процеси: система, функції. Емоції. Фізіологічні основи емоцій. Види емоцій. Почуття. Теорії емоцій. Воля. Підходи до дослідження волі. Вольова дія. Вольові властивості та їх розвиток.

Тема 5. Вищі психічні функції та властивості

Свідомість як вища форма розвитку психіки. Психологічні закономірності пізнавальної діяльності. Загальнопсихологічні теорії інтелекту. Психологічні закономірності творчості. Креативність. Самосвідомість та її розвиток. Зміст та структура Я-концепції.

Тема 6. Індивідуально-психологічні відмінності

Темперамент. Теорії темпераменту. Здібності. Види здібностей. Пізнавальні здібності.

Інтелект. Психометричні моделі інтелекту. Біологічні та соціальні фактори розвитку інтелекту. Проблема спадковості інтелекту. Характер. Дослідження особистості з позицій теорії рис. Дослідження особистості з позицій теорії типів.

Тема 7. Діяльність

Активність і діяльність особистості. Структура діяльності. Процес, ціль і продукт діяльності. Мотивацію. Потреба. Мотив. Боротьба мотивів.

3.2. Соціальна психологія

Тема 1. Теоретичні основи соціальної психології

Предмет соціальної психології. Співвідношення соціального та психічного. Співвідношення загальної психології, соціальної психології та соціології. Головні теоретичні напрями соціальної психології: психоаналіз, біхевіоризм, когнітивізм та інтеракціонізм.

Тема 2. Психологія спілкування

Спілкування як соціально-психологічне явище. Структура спілкування. Функції спілкування. Види спілкування. Спілкування як обмін інформацією. Вербальна та невербальна комунікація. Бар'єри спілкування. Спілкування як взаємодія. Спілкування як соціальна перцепція. Каузальна атрибуція як соціально-психологічний феномен.

Тема 3. Психологія груп

Поняття про соціальну групу. Класифікації груп. Психологічні особливості великих груп. Розвиток малої соціальної групи. Групові норми. Феномен групового тиску. Конформізм та конформність. Проблема згуртованості групи. Конфлікт як явище групової динаміки. Феномен лідерства і керівництва. Стилі лідерства та керівництва.

Тема 4. Соціальна психологія особистості

Соціально-психологічні аспекти дослідження особистості. Проблема соціалізації у соціальній психології. Інститути соціалізації. Етапи соціалізації. Механізми соціалізації. Статус та роль особистості у групі.

Тема 4. Прикладна соціальна психологія

Головні напрями прикладної соціальної психології. Цілі та принципи соціально-психологічного тренінгу. Різновиди та сфери застосування соціально-психологічного тренінгу. Соціально-психологічні проблеми управління та організації.

3.3. Вікова і педагогічна психологія

Тема 1. Загальні закономірності психічного розвитку

Поняття про психічний розвиток. Чинники психічного розвитку. Проблема соціального та біологічного в психічному розвитку індивіда. Кризи вікового розвитку. Співвідношення навчання, виховання та розвитку. Психологічні проблеми навчання. Психологічна служба в системі освіти. Роль провідної діяльності та сенситивного періоду у психічному розвитку дитини.

Тема 2. Психічний розвиток і освіта

Співвідношення психічного розвитку і навчання. Умови психічного розвитку, поняття соціальної ситуації розвитку, новоутворення, зони актуального і найближчого розвитку. Учіння як різновид навчання. Учіння як пізнавальна діяльність. Проблема розвитку

пізнавального інтересу.

Тема 3. Стадії психічного розвитку

Періодизації розвитку особистості. Психологія немовляти. Психологічна характеристика раннього дитинства. Психологія дошкільного дитинства. Психологічна характеристика молодшого шкільного віку. Психологічні особливості підліткового віку. Психологічна характеристика юнацького віку. Психічний розвиток у період ранньої дорослості. Психологія середньої дорослості. Психологічні особливості пізньої дорослості та старості.

3.4. Прикладні галузі психології

Тема 1. Психологія соматичного та психічного клієнта

Критерії здоров'я та хвороби, норми та патології. Вплив хронічної соматичної хвороби на психіку. Механізми розвитку психосоматичних хвороб. Психологічні та поведінкові реакції хворих на захворювання. Внутрішня картина хвороби.

Тема 2. Психологічне консультування та психотерапія

Психологічне консультування та немедична психотерапія як форми психологічної допомоги. Цілі та методи психологічного консультування. Цілі та методи психологічної терапії. Напрями та школи психологічної терапії. Специфіка індивідуальної та групової психотерапії.

Тема 3. Психологічна діагностика

Психодіагностичний метод і діагностичні підходи. Об'єктивний підхід у психодіагностиці. Суб'єктивний підхід у психодіагностиці, його діагностичні можливості та обмеження. Проективний підхід до діагностики особистості. Класифікація психодіагностичних методик. Вимоги до психодіагностичних методик. Стандартизація психодіагностичної методики. Статистичні норми.

Тема 4. Психологія праці, професійного вибору та профорієнтації

Психологія праці як прикладна галузь психологічної науки. Основні функції і завдання психолога на підприємстві. Професійна придатність та професійно важливі властивості. Мотивація до праці. Задоволеність працею. Функціональні стани людини в трудовій діяльності. Роль психолога в системі профорієнтації.

- 4. Для пільгових категорій осіб, яким надано право складати вступні випробування (особи, що потребують особливих умов складання випробувань) в НПУ імені М. П. Драгоманова за рішенням Приймальної комісії створюються особливі умови для проходження вступних випробувань.**

На факультеті наявні умови для забезпечення навчання таких осіб

5. СТРУКТУРА БІЛЕТУ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Факультет психології

Ступень/ ОКР: «Магістр»

Галузь знань: 053 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність: «Психологія»

На базі ступеня /ОКР: бакалавр /спеціаліст _____

**Вступне фахове
випробування**

Екзаменаційний білет № __

1. Емпіричні методи психологічного дослідження.
2. Спілкування як соціально-психологічне явище.
3. Дослідження особистості з позицій теорії рис.

Затверджено на засіданні Приймальної комісії НПУ імені М. П. Драгоманова

Протокол № 3_ від « 1 » березня 2021 р.

Голова фахової комісії _____ / _____ /

Підпис

Булах Ірина Сергіївна

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова Г.С. Практическая психология: Учебник для студентов вузов / Г.С.Абрамова. – Изд 6-е., перераб. и доп. – М: Академический Проект, 2001. – 480 с.
2. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. / А. Анастаси, С.Урбина. – 7-е изд. – СПб.: Питер, 2007. – 688 с.: ил. – (Серия «Мастера психологии»).
3. Ануфриева Н. М., Зелинская Т. Я, Зелинский Н. Е. Социальная психология: Курс лекций / Н. М. Ануфриева, Т. Я. Зелинская, Н. Е. Зелинский. – 3-е изд., перераб. и доп. – К: МАУП, 2000. – 136 с.
4. Бондаренко, О. Ф. Психологічна допомога особистості: Навч. посібник для вузів / О. Ф. Бондаренко. – Х.: Фоліо, 1996. – 237 с.
5. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку: навч. посіб. / І. Д. Бех. – К.: Академвидав, 2012. – 256 с. – (Серія «Альма-матер»).
6. Булах І.С. Розвиток моральної самосвідомості особистості підлітка (соціально-психологічний тренінг): навчально-методичний посібник / І.С. Булах, Ю.А.Алексеева. – Київ, 2003. – 73 с.
7. Бушуєва, Т.В. Психодіагностика: підручник для студентів вищих навчальних закладів / Т. В. Бушуєва. – Київ; Ніжин: Видавець Лисенко М. М., 2016. – 504 с.
8. Булах І.С. Консультативна психологія: підручник / І.С.Булах, В.У.Кузьменко, Е.О.Помиткін [та ін.], друге видання: – Вінниця: ТОВ «Нілан - ЛТД», 2015. – 484 с.
9. Бурлачук Л.Ф. Психотерапія: Учебник для вузов / Л.Ф. Бурлачук, А.С. Кочарян, М.Е. Жидко.– СПб. : Питер, 2003.– 432 с.
10. Бурлачук Л.Ф. Психодіагностика. / Л.Ф. Бурлачук. – СПб.: 2006 – 351 с
11. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: Навчальний посібник. / С.В. Васьківська. – К.: Четверта хвиля, 2004. – 256 с.
12. Введение в психотерапию / Под ред. С.Блоха. – Амстердам; К.: Сфера, 1997. – 280 с.
13. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посібник / О. В. Скрипченко, Л.В.Долинська та ін. – К: Каравела, 2012. – 424 с.
14. Галян І. М. Психодіагностика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / І. М. Галян. – К.: Академвидав, 2009. – 464 с.
15. Глива Є. Вступ до психотерапії / Є. Глива. – Кондор, Острозька академія, 2004. – 530 с.
16. Горностай П. П. Консультативная психология: Теория и практика проблемного подхода / П. П. Горностай. – Киев: Ника-Центр, 2018. – 400 с.
17. Дуткевич Т. Дитяча психологія. Практикум / Т. Дуткевич. – Київ: КНТ, 2019. – 204 с.
18. Елисеєв О.П. Практикум по психологи личности. / О.П. Елисеєв. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 512 с.
19. Ершов А.А. Взгляд психолога на активность человека. / А.А. Ершов. – М.: Луч, 1991. – 157 с.
20. Эфимова Н. Основы общей психологии. Учебник. / Н. Эфимова. – Форум, 2020. – 288 с.
21. Загальна психологія. / За загальною редакцією академіка С.Д.Максименка. Підручник. – 2-ге вид., переробл. і доп. – Вінниця: Нова Книга, 2004. – 704 с.
22. Загальна психологія: практикум: навчальний посібник / Волошина В. В., Долинська Л. В., Ставицька С. О., Темрук О. В. Київ: Каравела, 2018. – 279 с.
23. Зубалий Н.П. Основы психотерапии: Учебное пособие / Зубалий Н.П., Левочкина А. М. – К.: МАУП, 2001. – 160 с.
24. Ільїна Н. Загальна психологія в екзаменаційних питаннях і відповідях / Н.Ільїна. – Університетська книга, 2018. – 239 с.
25. Калина Н.Ф. Основы психотерапии. / Н.Ф. Калина– М.: Реал-бук; К.: Ваклер, 1997. – 172 с.
26. Корнев М. Н., Коваленко А. Б. Соціальна психологія. Підручник. / М.Н.Корнев, А. Б. Коваленко. – К, 2006. – 304 с.

27. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Кочюнас Р. – М.: Академический проект, 1999. – 240 с.
28. Крайг Грэйс. Психология развития./ Грэйс Крайг, Дон Бокум – Санкт-Петербург: Питер, 2019. – 994 с.
29. Кузікова С. Теорія і практика вікової психокорекції / С. Кузікова. – Університетська книга, 2019. – 384 с.
30. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: Навчальний посібник / Ліфарева Н.В. – Київ: Центр навч. літератури, 2003.– 240 с.
31. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: Практикум: Навч. посібник. / Т.М.Лисянська. – К, Каравела, 2009. – 224 с.
32. М'ясоїд П. А. Загальна психологія: навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл / П. А. М'ясоїд. – К.: Вища школа, 2004. – 487 с.
33. Маклаков А. Г. Общая психология: Учебник для вузов./ А. Г. Маклаков. – СПб.:Питер, 2011. – 583 с.
34. Мітіна С. Психологія особистості / С.Мітіна. – Ліра-К, 2020. – 274 с.
35. Мэй Р. Искусство психологического консультирования / Пер. с англ.Т.К.Кругловой. – М.: Независимая фирма «Класс», 1994. – 144 с.
36. Немов Р.С. Основы психологического консультирования: Учеб. для студ. педвузов . / Р.С. Немов. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – 394 с.
37. Общая психодигностика / Под ред. А.А.Бодалева, В.В.Столина. – СПб.: Речь, 2000. – 440 с.
38. Опанасенко Л.А. Основы психологічного консультування: у схемах і таблицях / Л.А. Опанасенко – Миколаїв: Іліон, 2019. – 134 с.
39. Осипова А.А. Общая психокорекция: Учебное пособие для студентов вузов. / А.А. Осипова– М.: ТЦ «Сфера», 2002. – 510 с.
40. Основы психотерапії: навч. посіб / М. І. Мушкевич, С. Є. Чагарна. Вид. 3-тє. – Луцьк: Вежа-Друк, 2017. – 420 с.
41. Основы психодиагностики. Учебное пособие для студентов педвузов. / Под ред. А.Г.Шмелева. – Москва, Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 544 с.
42. Поліщук В.М. Соціальна психологія / В.М.Поліщук. – Суми: Університетська книга, 2019. – 217 с.
43. Поліщук С.А. Методичний довідник з психодіагностики / С.А. Поліщук. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 458 с.
44. Практикум із соціальної психології. Навч. метод, посібник / Л.В. Долинська, К. Абрамян, О. Артемчук та ін. – К, 2001. – 155 с.
45. Психология человека от рождения до смерти / под.ред. А.А.Реана. – СПб.: пройм-ЕВРОЗНАК, 2006. – 651 с.
46. Приходько Ю. О. Практична психологія: Введення у професію. Навч. посібник. – 2-е вид. – К.: Каравела, 2010. – 232 с.
47. Психодіагностика. Психологічний практикум: навч. посіб. / О. П. Баклицька, І.О. Баклицький, Р. І. Сірко, В. І. Слободяник. – Львів: Сполом, 2015. – 464 с.
48. Психология. Словарь / Под ред. А. В. Петровского и М. Г. Ярошевского. – 2-е изд., испр. и доп. — М.: Политиздат, 1990. — 494 с.
49. Психотерапевтическая энциклопедия / ред. Б. Д. Карвасарский. – СПб: Питер, 1999. – 743 с.
50. Савчин М.В. Вікова психологія: навч посіб. / М.В.Савчин, Л.П.Василенко. – 2-ге вид., доповн. – К.: Академвидав, 2011. – 384 с.
51. Савчин М.В. Загальна психологія: навч. посіб. / М.В.Савчин. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
52. Слюсаревський М., Хазратова Н. Соціальна психологія / М.Слюсаревський, Н.Хазратова – Львів: Львівська політехніка, 2019. – 352 с.
53. Соціальна психологія. Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Л. С. Орбан. У 2-х книгах – Київ: Либідь, 2004. – 576 с.

54. Ставицька С.О., Волошина В.В. Соціальна психологія: Практикум: Навч. посібник. / С.О.Ставицька, В.В. Волошина – К.: Каравела, 2019. – 319 с.
55. Таланов В.Л. Справочник практического психолога / В.Л.Таланов, И.Г.Малкина-Пых. – СПб. М.:ЭКСМО,2003. – 928 с.
56. Фельдштейн, Д.И. Психология развития личности в онтогенезе: [монография] / Д.И. Фельдштейн. – Москва : Педагогика, 1989. – 208 с
57. Хомич Г.О., Ткач Р.М. Основи психологічного консультування: Навч. посіб./ Г.О.Хомич, Р.М. Ткач. – К.:МАУП, 2004. – 152 с.
58. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник / Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. – Харків: НТУ «ХПІ», 2018. – 246 с
59. Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція. Модульно-рейтинговий курс: Навчальний посібник / І. М. Цимбалюк— К: ВД «Професіонал», 2005. — 656 с.
60. Шевандрин Н.И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности. – М.: ВЛАДОС, 1998. – 507 с.
61. Шибутани Т.Социальная психология. / Пер. с англ. В. Б. Ольшанского. – Ростов н/Д.: изд-во «Феникс», 1999 – 544 с.
62. Шихирев П.Н. Современная социальная психология. – М.: Ин-т психологии РАН; КСП+; Акад. проект, 1999. – 448 с.